

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ

A9. Cashless economy

Концепція проекту

Київ, 18 травня 2016
Версія 2.3

Поточна ситуація

Історична спадщина

- В Україні **низький рівень проникнення безготівкових розрахунків**. Серед більшості розвинутих країн Україна виділяється високим показником співвідношення готівкової маси до ВВП (14,6 % у 2015 р.)
- **Високий рівень готівки в обороті гальмує ріст економіки**, знижує рівень прозорості та затримує активний розвиток сучасних сервісів та технологій
- **Високий рівень тіньової економіки** в країні та низький рівень довіри до банків забезпечує попит на готівку

Звички та поведінка споживачів

- Спостерігається **стабільний позитивний тренд зростання частки безготівкових операцій** – нові покоління клієнтів створюють попит на сучасні банківські сервіси
- Проте, більше 2/3 готівки, що знаходиться в обігу, знята в банкоматах держателями платіжних карток замість їх використання у безготівкових транзакціях

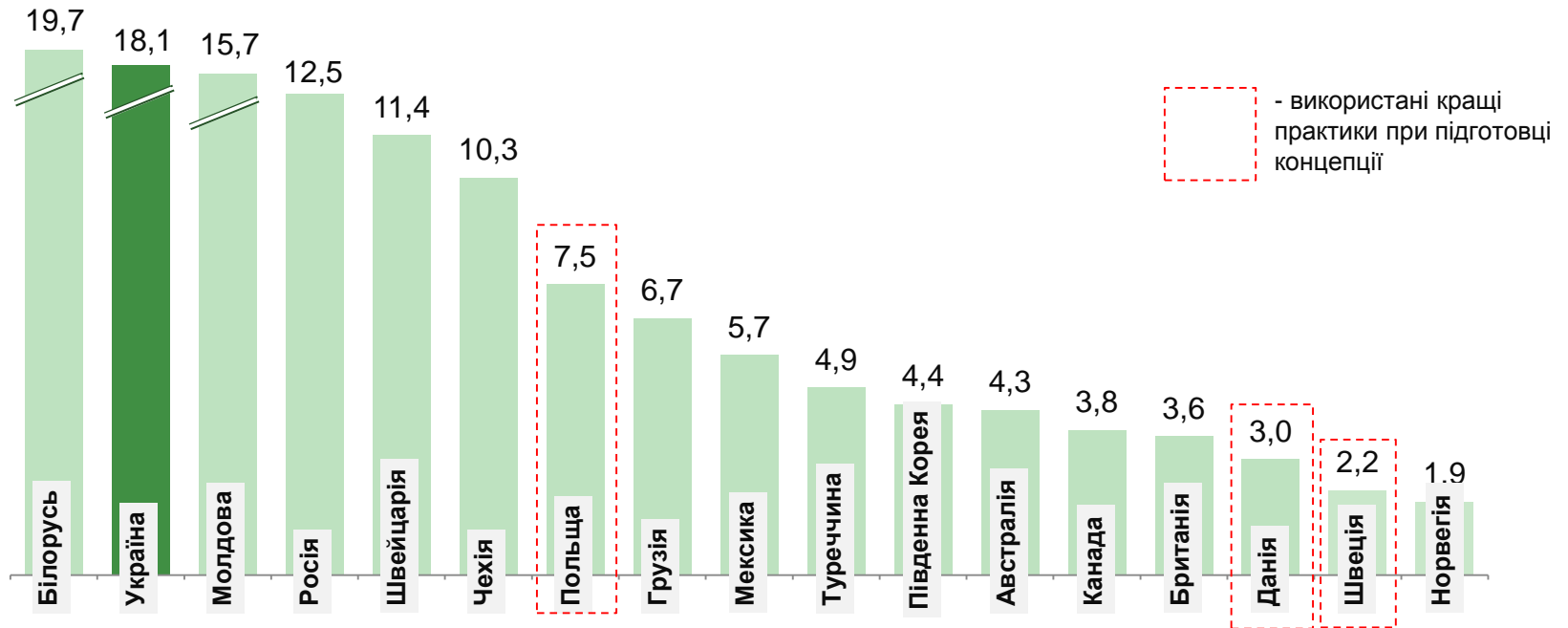
Низький рівень розвитку інфраструктури

- **Інфраструктура менш розвинута, ніж в країнах Європи**. В Україні високе проникнення банкоматів, проте за іншими показниками (мережа POS-терміналів, кількість безготівкових операцій серед населення) країна суттєво відстає
- Встановлені розміри лімітів готівкових розрахунків **значно перевищують європейські норми**

Україна належить до групи країн з високим показником рівня готівки в економіці

Співвідношення M0 до ВВП у світі у 2014 році, %¹⁾

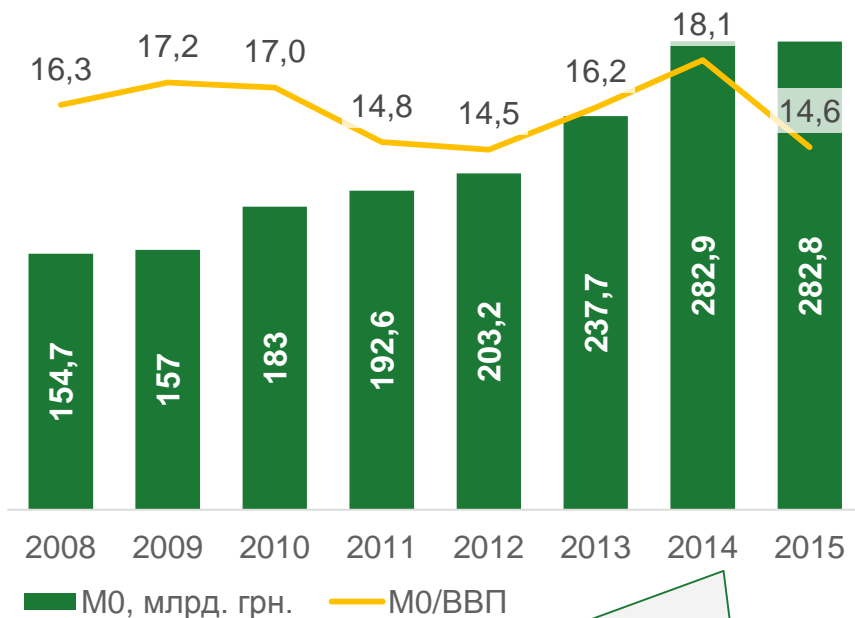
- Рівень готівки залежить від багатьох факторів:
 - рівень розвитку економіки та рівень розвитку безготівкових платежів
 - частка тіньового сектору
 - рівень проникнення термінальної мережі
 - культура, рівень грамотності населення та мотивація
- Низький показник співвідношення M0 до ВВП для країн Західної Європи пов'язаний з тривалим процесом змін у традиціях використання готівки

❗ Розвинуті країни знижують рівень використання готівки, що сприяє росту економіки, підвищує рівень прозорості та спонукає до активного розвитку сучасних сервісів та технологій

В Україні у 2015 році співвідношення М0 до ВВП зменшилось, втім обсяг готівки в обороті залишився без змін

Динаміка співвідношення М0 до ВВП в Україні, %¹⁾

Загальний об'єм готівки поза банками залишається найвищим за всю історію

Коментар

- Історично протягом багатьох років в Україні спостерігався чіткий ріст показника **М0**
- З поступовим відновленням економіки після фінансової кризи у **2010** році спостерігалось **зростання номінального ВВП**, темпи якого компенсували одночасне зростання М0 – співвідношення М0/ВВП отримало **спадаючий** тренд
- У 2015 році відбувся ріст номінального ВВП, в той час, як **об'єм агрегату М0 практично не змінився**. Факторами є відмова населення від готівкової гривні з конвертацією коштів в готівковий долар, а також дезінтеграція з системи готівкового обігу **Донецької та Луганської областей**. Останній фактор призвів до скорочення М0 на 80 млрд. гривень. За умови такого ж розміру ВВП співвідношення **М0/ВВП становило б 18,6%**.

Необхідна комплексна програма переведення обігу коштів з готівкової в безготівкову форму

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Розвиток безготівкових розрахунків досягався завдяки цілеспрямованій державній політиці

	 Польща	 Данія	 Швеція
Попит на готівку	<ul style="list-style-type: none">▪ Національна програма із розвитку безготівкового обігу за підтримки уряду	<ul style="list-style-type: none">▪ Заборона для підприємств роздрібною торгівлі приймати готівку	<ul style="list-style-type: none">▪ ЦБ не надає послуг з транспортування готівки▪ СІТ компанії відповідають за супроводження обігу готівки
Розвиток безготівкових транзакцій	<ul style="list-style-type: none">▪ Стимулювання конкуренції на ринку платіжних послуг та безготівкових розрахунків▪ Сприяння розвитку інноваційних платіжних інструментів	<ul style="list-style-type: none">▪ Розвиток мобільних платежів та мобільних додатків (MobilePay)	<ul style="list-style-type: none">▪ Створення умов більш простого обігу безготівки ніж готівки
Інфраструктура	<ul style="list-style-type: none">▪ Розширено платіжну інфраструктуру та мережу прийому безготівкових оплат	<ul style="list-style-type: none">▪ Картки приймаються всюди, включаючи малий бізнес та благодійні внески у церквах▪ У п'яти з шести найбільших банків працюють безготівкові банківські відділення	<ul style="list-style-type: none">▪ Громадський транспорт та паркінги не приймають готівку▪ Працюють безготівкові банківські відділення
Звички споживачів та мотивація	<ul style="list-style-type: none">• Зміна ментальних бар'єрів і платіжних звичок споживачів, підприємств, держустанов в бік ширшого використання безготівкової форми оплати	<ul style="list-style-type: none">• Підвищення безпеки безготівкових розрахунків	<ul style="list-style-type: none">• Інформаційні акції «проти готівки»• Компанії та банки сприймають готівку як затратну та ризикову

Розвинуті країни світу вже подолали проблеми з якими Україна стикається зараз, їх досвід може бути використано при розробці аналогічної програми в Україні

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Візія обігу коштів в економіці України в 2020 році

	2014	2015	2020 ¹⁾
М0/ВВП, %	18,1	14,6	7,5
Безготівкові розрахунки²⁾, %	25	31	55
POS <small>тис.шт. млн. чол.</small>	4,7	4,5	11,0
НПС «Простір»³⁾, %	1,46	0,73	30

- Домогосподарства, підприємства та державні інституції використовують безготівкові платіжні засоби, включаючи інноваційні платіжні інструменти, обізнано та звично, із розумінням їх ефективності та безпеки здійснення платежів
- Створені усі умови для безпечного та вигідного здійснення безготівкових взаєморозрахунків та існування сучасної і конкурентоздатної національної платіжної системи
- Відсутні будь-які бар'єри у доступі та використанні платіжних сервісів, що забезпечують безготівкове здійснення транзакцій

Джерело:

¹⁾ Попередній прогноз

³⁾ Частка НПС до загальної кількості активних карт в обігу

²⁾ Карткові операції за обсягом

Успішна реалізація проекту лежить у гармонійному поєднанні впливу на усі елементи системи

! Поступове зниження частки готівкового обігу на користь безготівкового має забезпечуватись з урахуванням загального стану економіки шляхом створення економічних стимулів розвитку безготівкових розрахунків

Всі потреби в розрахунках можуть бути сегментовані у 9 груп за учасниками

Матриця платежів за учасниками та напрямками розвитку щодо зниження готівкових розрахунків

C2C	C2B	C2G
<ul style="list-style-type: none"> Персональні розрахунки Нерухомість 	<ul style="list-style-type: none"> Сплата за товари і послуги E-commerce Транспорт Оренда Внутрішній туризм 	<ul style="list-style-type: none"> Державні платежі Штрафи + Податки + Мито Оренда комунального майна Корупція
B2C	B2B	B2G
<ul style="list-style-type: none"> Виплата заробітної плати Закупівля товарів у населення Споживче кредитування Сільське господарство 	<ul style="list-style-type: none"> Бізнес-платежі Тіньові розрахунки 	<ul style="list-style-type: none"> Податки Мита
G2C	G2B	G2G
<ul style="list-style-type: none"> Соціальні виплати Пенсії Субсидії 	<ul style="list-style-type: none"> ПДВ Компенсації та субсидії Державні закупівлі 	<ul style="list-style-type: none"> Взаєморозрахунки з бюджетами

[C]ustomer [B]usiness
[G]overnment

- фокус заходів проекту

Основний фокус заходів у рамках проекту спрямовуватиметься на сегменти з високим рівнем готівкових розрахунків – операції фізичних осіб

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

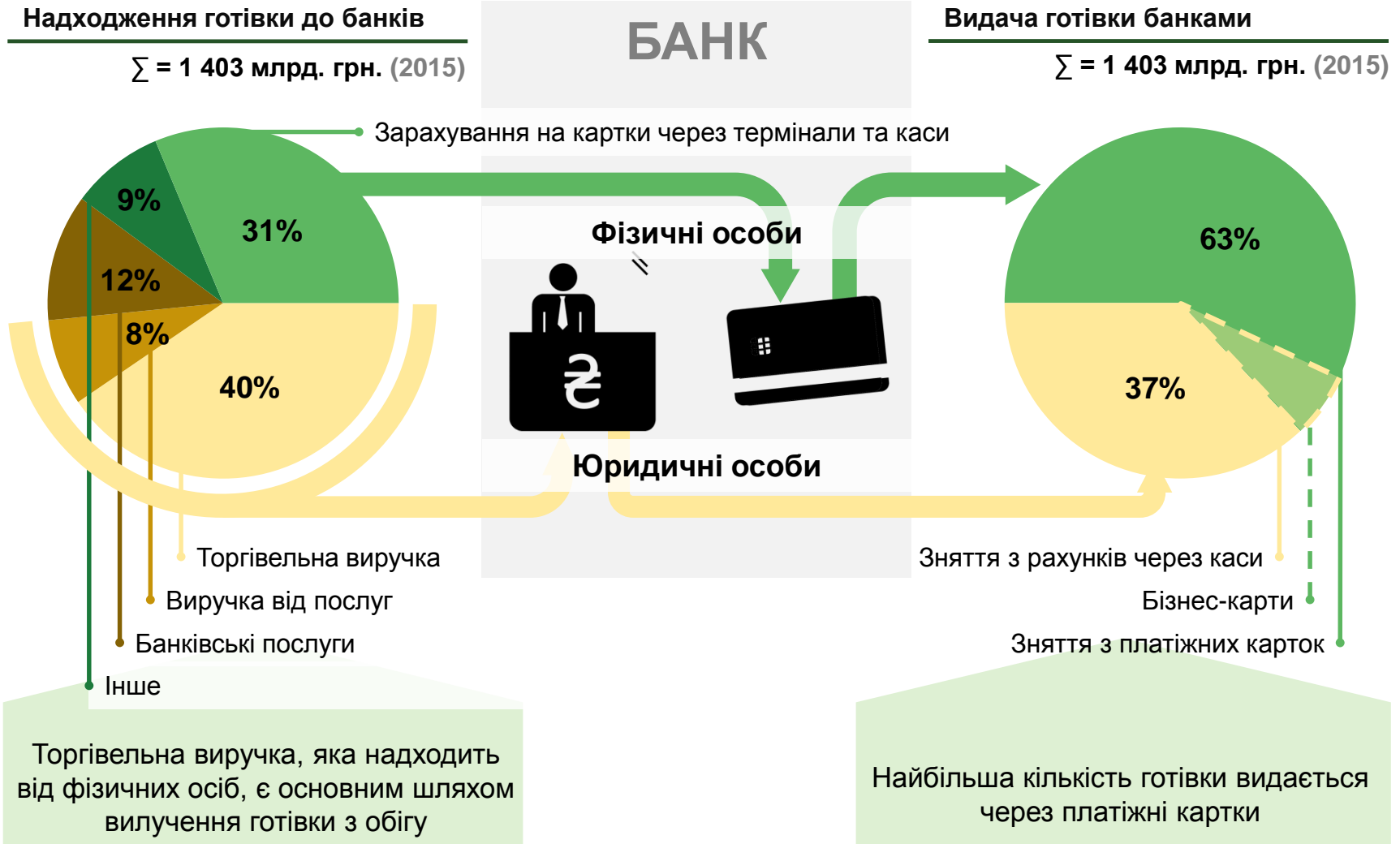
1

Попит на готівку

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Найбільшими споживачами готівки в Україні є фізичні особи

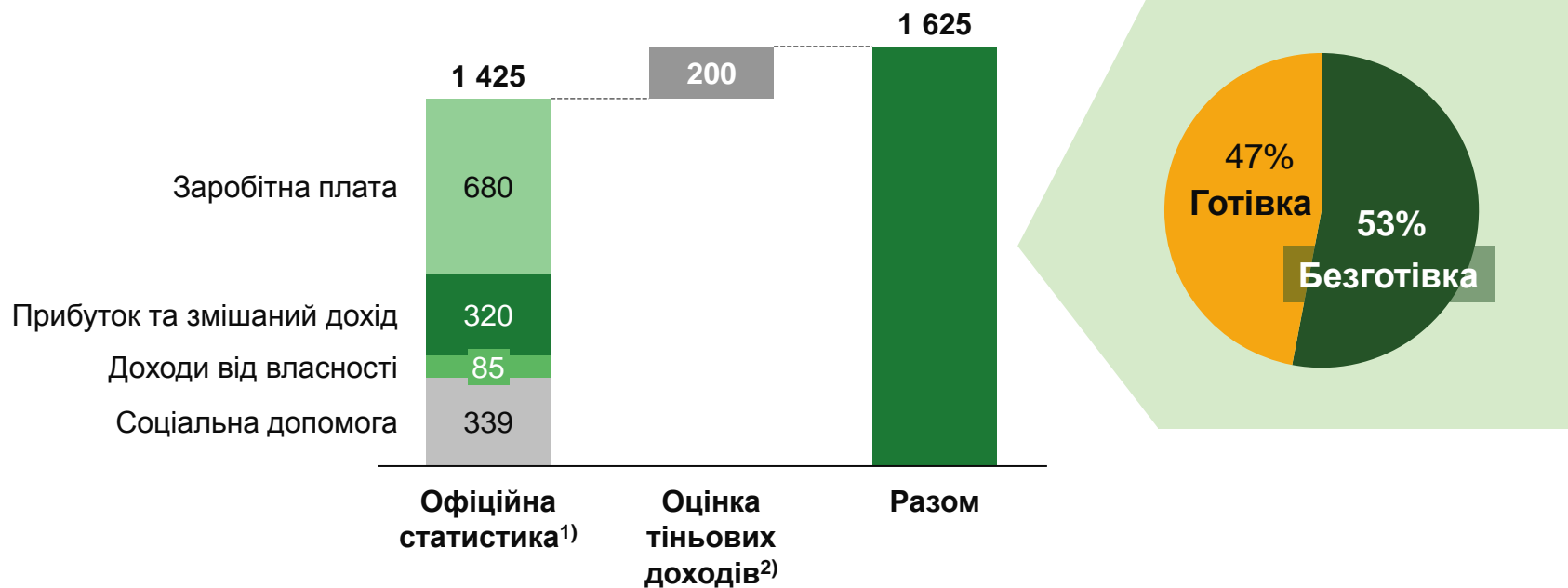

Подальше стимулювання виплати заробітної плати через платіжні картки та переведення торгівельної виручки у безготівкову форму є пріоритетом реалізації проекту

Значна доля фізичних осіб продовжує отримувати доходи готівкою

Доходи населення України за 2015 р., млрд. грн:

- Незважаючи на широке розповсюдження зарплатних проектів, частина офіційних зарплат продовжує виплачуватись **ГОТІВКОЮ**
- Більшість пенсіонерів досі отримує пенсії через мережу «Укрпошти» **ГОТІВКОЮ**
- «Сіра» зарплата виплачується **ГОТІВКОЮ**

! Необхідні комплексні заходи із стимулювання виплати пенсій, соціальних платежів та заробітних плат у безготівковій формі

Джерело:

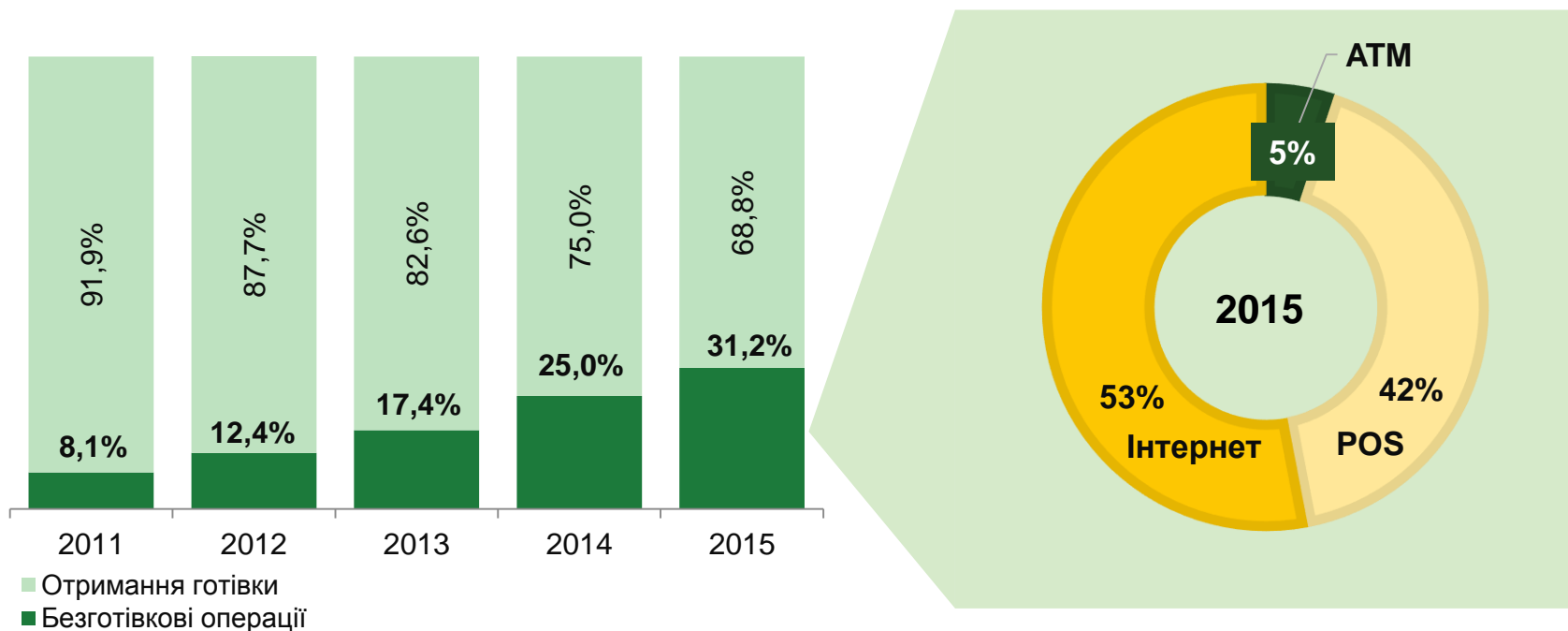
¹⁾ Державна служба статистики

²⁾ Оцінка Міністерства фінансів України, січень 2015 р.

Протягом останніх років в Україні спостерігається стабільний позитивний тренд зростання частки безготівкових операцій

Динаміка безготівкових платежів з використанням карток в Україні, за обсягом ¹⁾

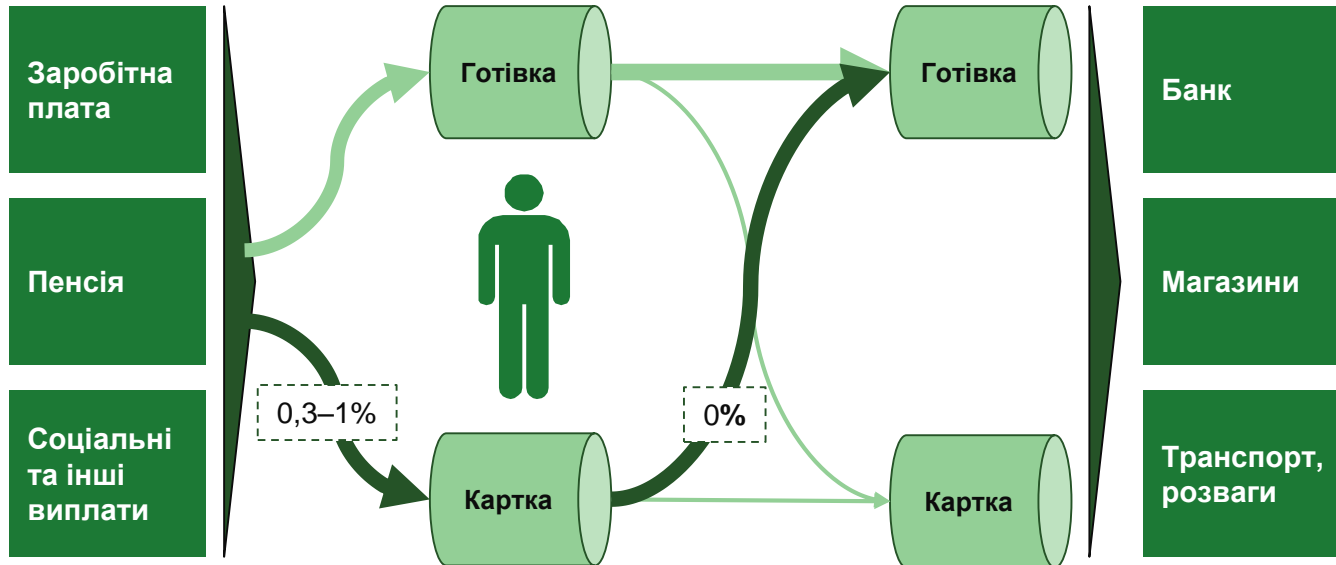

- **Нові покоління** клієнтів створюють попит на **сучасні банківські сервіси**
- Банки **задовольняють попит новими технологіями** та розвитком інфраструктури, що полегшує здійснення **безготівкових транзакцій**

! Поточний ріст зумовлений потребами ринку та може бути додатково збільшений завдяки комплексному підходу та стимулюванню безготівкових транзакцій

Відсутність комісії за зняття коштів із зарплатної карти стимулює знімати кошти готівкою

Можливі заходи в рамках проекту

- «впровадження комісії» на операції зі зняття зарплатних коштів через банкомати
- відміна комісії за зарахування готівкових коштів на зарплатні картки
- Додаткова фінансова мотивація безготівкових розрахунків

- Для платіжних карток, що використовується для виплати заробітної плати, застосовуються тарифи, за якими стягується комісія за зарахування коштів (тобто плата за обслуговування картки покладається на працедавця). Держатель знімає готівку у мережі банкоматів безкоштовно
- Безкоштовна конвертація, помножена на недостатній розвиток інфраструктури підштовхує користувачів переводити гроші в готівкову форму

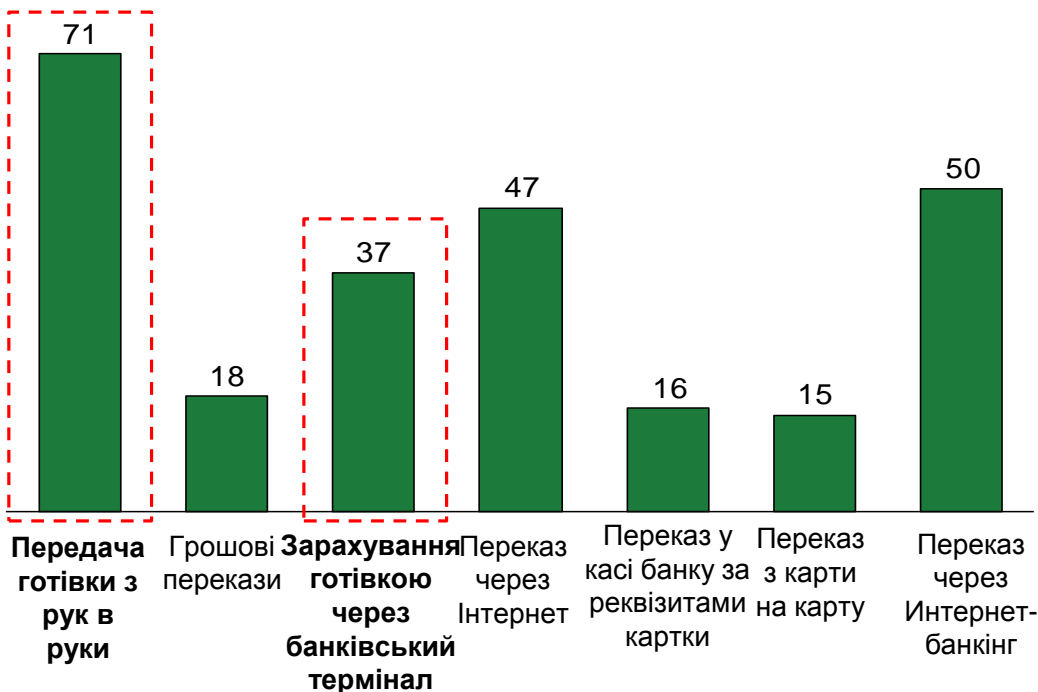

Історично встановлені умови та комісії при зарахуванні коштів на зарплатні рахунки повинні бути переглянуті

Незважаючи на розвиток технологій, основною формою розрахунків між фізичними особами залишається готівка

Способи передачі грошей між фізичними особами,
% респондентів, які стикалися з вказаною ситуацією за останній рік¹⁾

Можливі заходи в рамках проекту

- поширення серед населення інформації щодо прогресивних видів безготівкових розрахунків
- стимулювання безготівкових розрахунків типу P2P-переказів

Вплив на звички споживачів через заохочення та створення умов для зручних розрахунків є ключем для зниження використання готівки в сегменті

Джерело:

¹⁾ GfK Ukraine для Visa / Платежные карты: барьеры и мотивы использования:

Питання анкети: Скажите, пожалуйста, как вы совершали передачу денег в этих ситуациях? Отметьте все способы, которые подходят

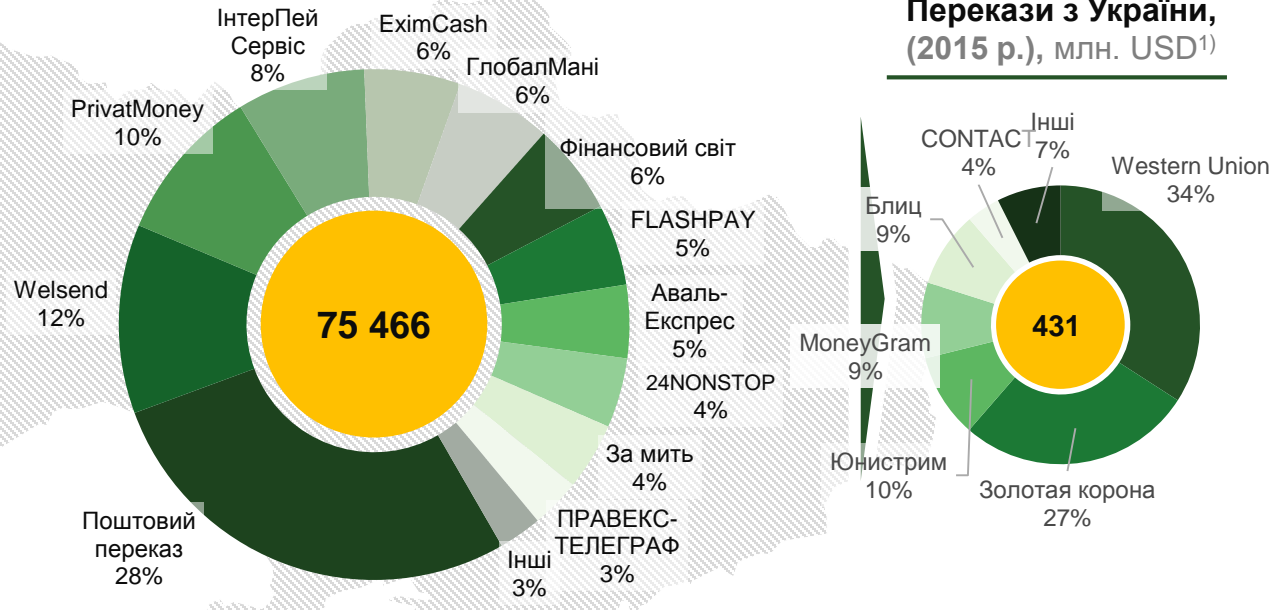
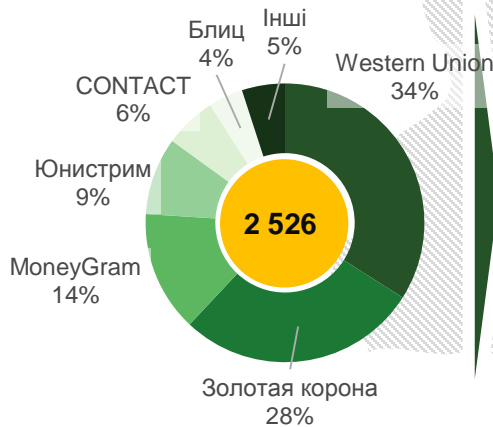

Переказ коштів як правило означає приймання та видачу готівки

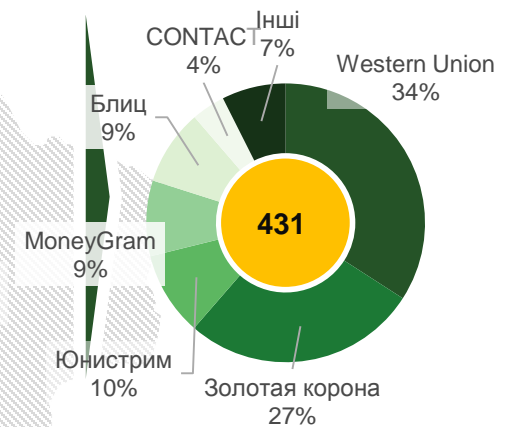
НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Внутрішньодержавні перекази, (2015 р.), млн. грн.¹⁾

Перекази в Україну, (2015 р.), млн. USD¹⁾

Перекази з України, (2015 р.), млн. USD¹⁾

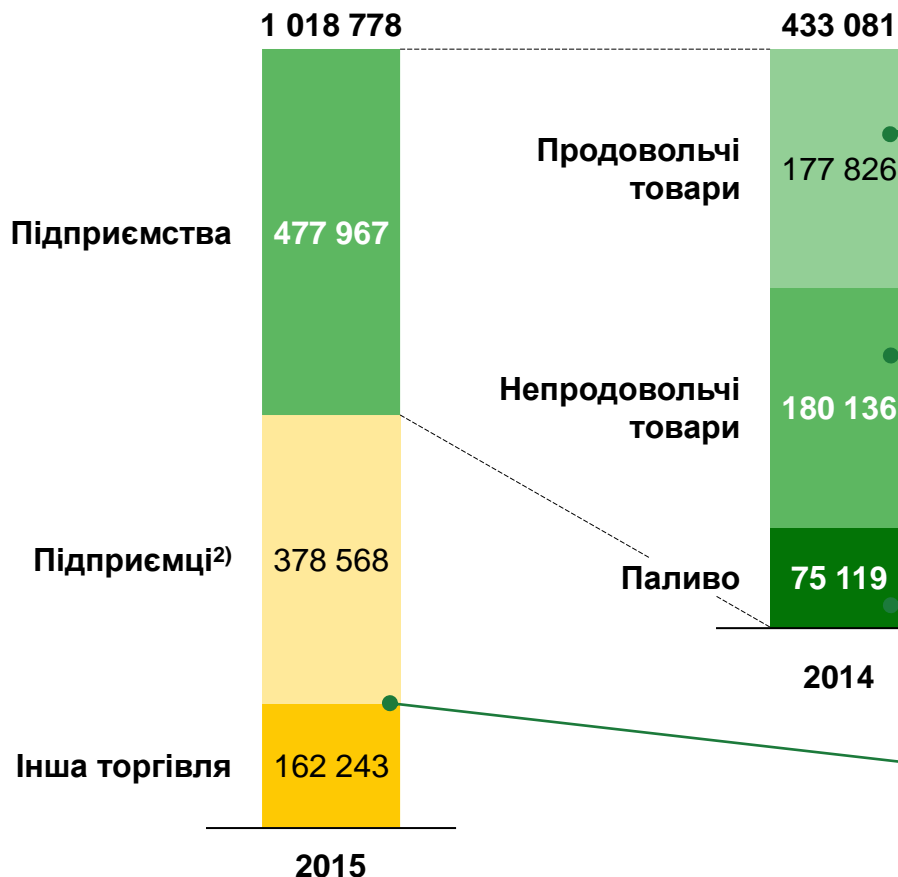
- Зазвичай відправник передає, а отримувач **приймає переказ готівкою**
- Грошові перекази здійснюються **без зарахування на поточні рахунки осіб**

! Слід популяризувати переказ грошей через Інтернет-банкінг, як альтернативу використанню систем переказу готівки

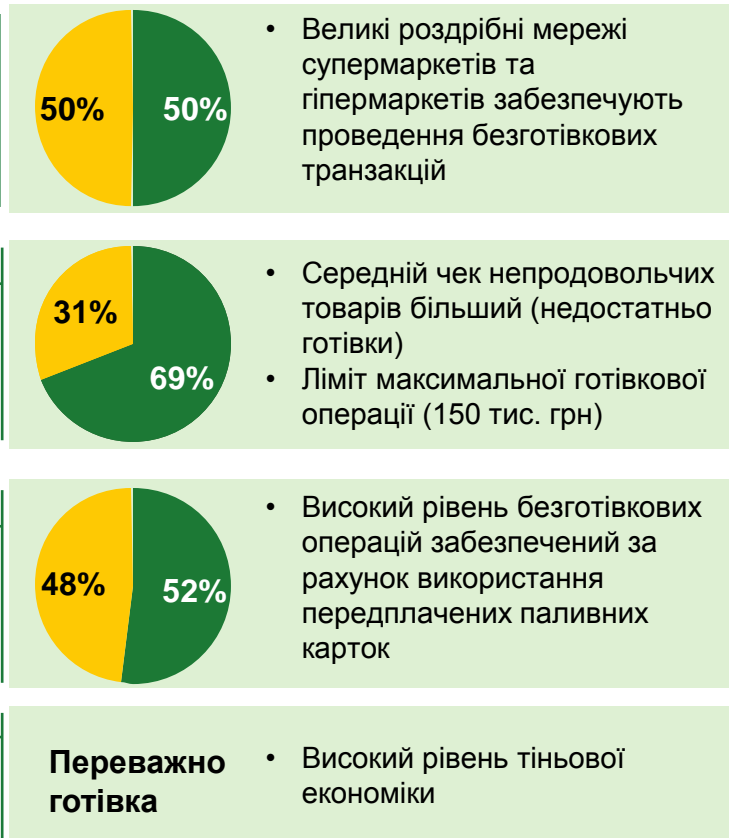

Підприємства забезпечують високий рівень безготівкових розрахунків, а зоною розвитку є приватні підприємці

Роздрібна торгівля в Україні (товари), млн. грн.

Готівка / Безготівка (за сумою)¹⁾

Подальше поширення та розвиток мережі POS терміналів у малій та середній комерції є ключовим напрямком для зниження готівкового обороту

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Рівень використання електронних платежів у деяких сегментах становить менше 20%

Використання готівки та електронних платіжних засобів для оплати повсякденних витрат, (2015 р.), % респондентів¹⁾

Причина використання готівки для С2В платежів (2015 р.), % респондентів¹⁾

! Для більш активного використання електронних платіжних засобів необхідно забезпечити подальший розвиток інфраструктури, а також сприяти розвитку фінансової грамотності

Джерело:

¹⁾ GfK Ukraine для Visa / Платежные карты: барьеры и мотивы использования

Фактор:

Інфраструктура

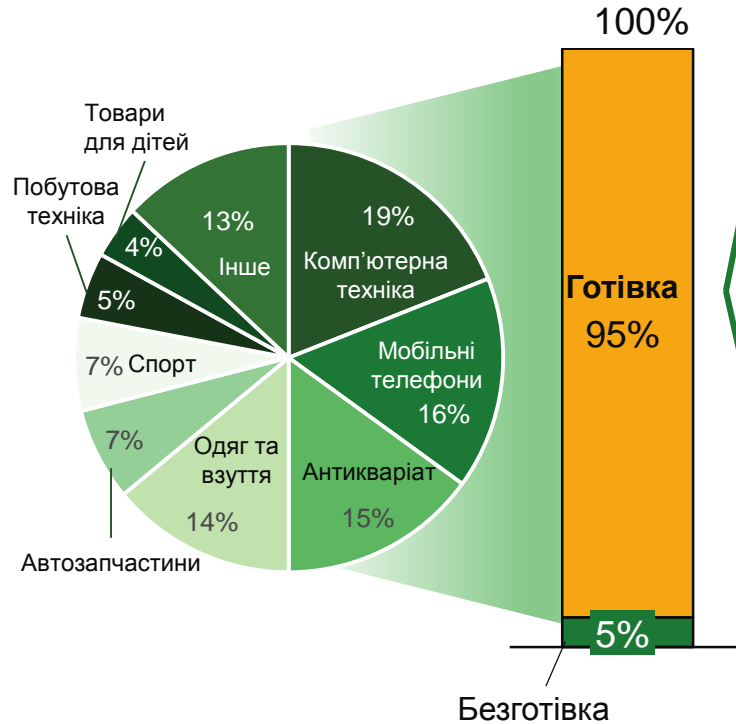
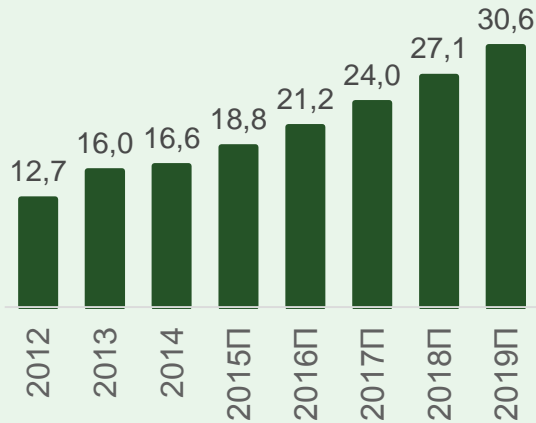

Фін. грамотність

Кур'єри – найбільш зростаючий сегмент бізнесу, що працює через готівку

Обсяг ринку інтернет-рітейлу
України, млрд грн.:¹⁾

Можливі заходи в рамках проекту

- прирівнювання POS-терміналів до РРО
- законодавче стимулювання для використання POS-терміналів кур'єрами
- впровадження обов'язкової передоплати через сайт
- прийняття платежів через мобільний телефон

! Необхідно підвищувати ступінь мотивації та контрольованості у сфері безготівкових розрахунків у інтернет-торгівлі та доставки

Використання готівки дешевше для учасників ринку ніж електронні транзакції

Вартість готівки для учасників ринку

 Для банків	Касове обслуговування, транспортування: 0,1–0,3%
 Для юридичних осіб	РКО, витрати на збереження та транспортування: 0,1–0,5%

Середня вартість безготівкової транзакції для торговця 1.4%

Можливі заходи в рамках проекту

- Підвищення вартості готівкових транзакцій
- Підвищення вартості обслуговування готівкового обороту

- Послуги із забезпечення готівкового обігу (зокрема, інкасація, видача готівки через банкомати) надаються за цінами, що є нижчими від їх собівартості
- Підвищення вартості готівки може знизити рівень обігу та контролю за готівкою банківською системою (виведення в тіньовий сектор)

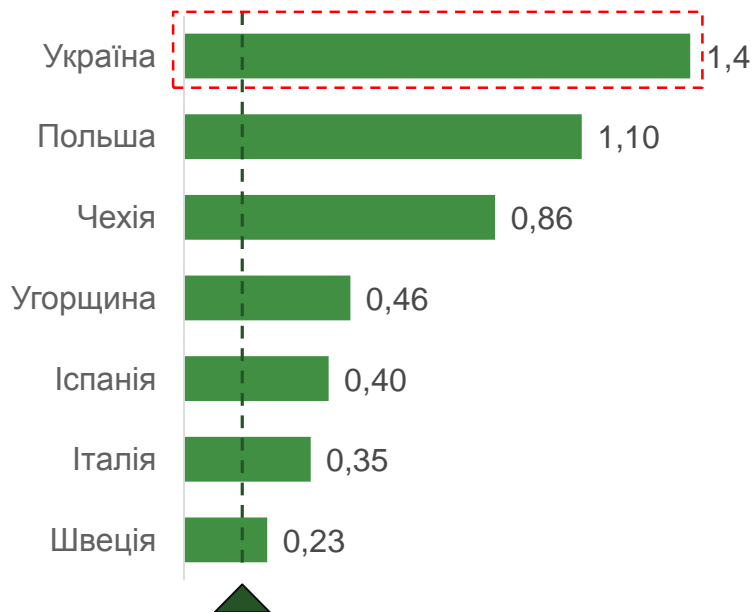
З метою створення умов для розвитку СІТ компаній необхідно приведення тарифів на послуги з інкасації коштів, а також послуги, на які інкасація має опосередкований вплив, до економічно обґрунтованих

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

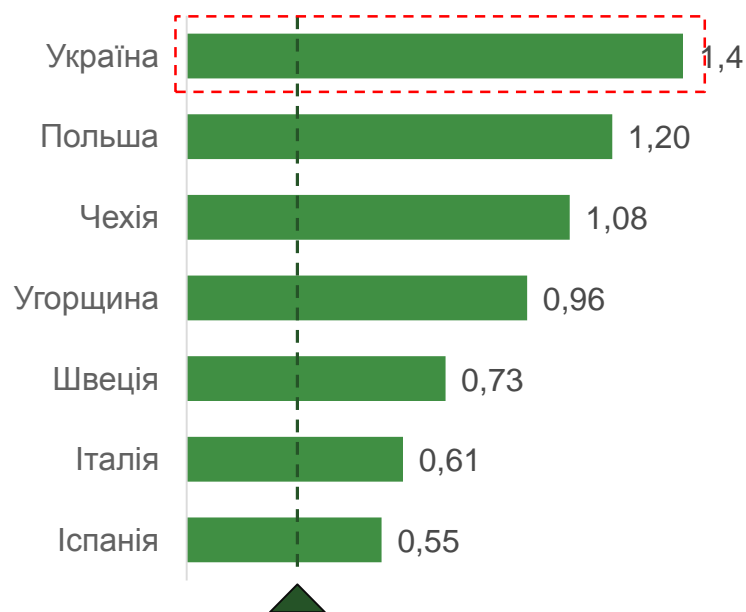
Компанії не мотивовані використовувати електронні канали через високі комісії по операціях МПС (interchange)

Interchange комісія по дебетових картках
(2014 р.), % від суми¹⁾

Обмеження interchange комісії по дебетових картках у ЄС – 0,2%

Interchange комісія по кредитних картках
(2014 р.), % від суми¹⁾

Обмеження interchange комісії по кредитних картках у ЄС – 0,3%

Починаючи з грудня 2015 г. Європарламент обмежив розмір комісії (interchange fee) – 0,3% для кредитних і 0,2% для дебетових карток²⁾

! Розглянути можливість поступового зниження комісії (interchange fee) для кредитних і дебетових карток з урахуванням інтересів учасників ринку

Джерело:

¹⁾ McKinsey (Finalta), проектна команда

²⁾ Regulation (EU) 2015/751 On interchange fees for card-based payment transactions

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

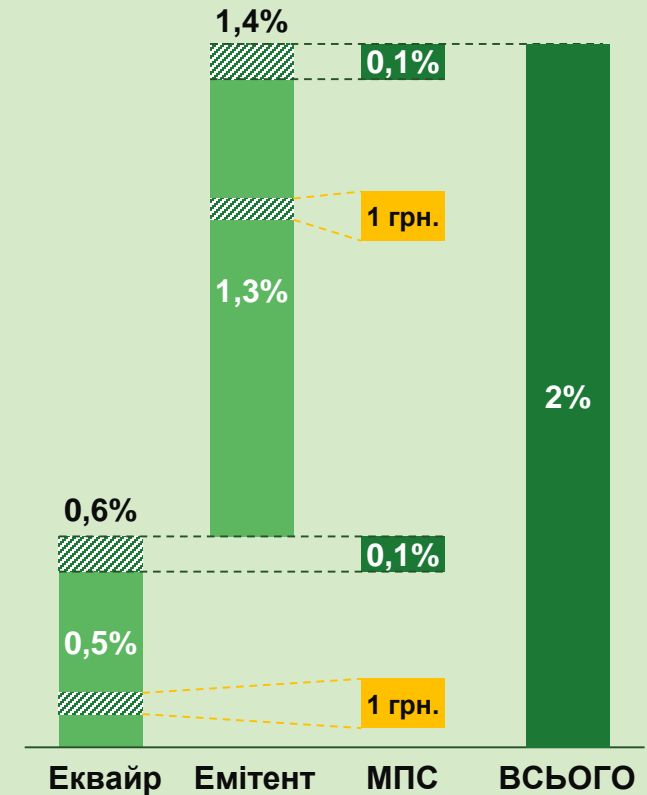
Безготівкова оплата вартості товару чи послуги невиквітдна продавцеві

Середня вартість торговельного еквайрингу в Україні становить 2% від обороту + 300 гривень за оренду терміналу на місяць

Платіж interchange (кошти, які сплачуються еквайром банку емітенту) становлять дві третини від платежу, що стягується з торговця

Поділ комісії за здійснення платежу учасниками

Слід переглянути підходи до правил прозорості у ціноутворенні при встановленні вартості безготівкових транзакцій

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

2

Розвиток безготівкових транзакцій

Впровадження нових технологій потребує підтримки та лідерства за деякими напрямками

			Лідери	Потенціал поширення ¹⁾	Заходи для розвитку
Фізична присутність	Платіжні картки	Міжнародні системи	<ul style="list-style-type: none"> • Visa • MasterCard 	→	Не потребує стимулювання
		Внутрішні	<ul style="list-style-type: none"> • Простір 	↗	✓ Є ключовим елементом для зниження вартості операцій
	Альтернативні технології	QR рахунки інше	Немає лідеру	→	Потребує створення єдиної бази опрацювання рахунків
		Мобільні платежі	<ul style="list-style-type: none"> • Київстар • Водафон 	↗	✓ Технології на початковій стадії розвитку
Віддалені операції	Одноразові	WEB	<ul style="list-style-type: none"> • Visa verified • MC security 	→	Не потребує стимулювання, але необхідне впровадження засобів безпеки
		Internet-banking	<ul style="list-style-type: none"> • Privat24 • AlfaBank 	→	Не потребує стимулювання
		Mobile banking	<ul style="list-style-type: none"> • Privat24 • ПУМБ 	↗	Не потребує стимулювання
		Міжнародні оператори	<ul style="list-style-type: none"> • PayPal • Skrill 	↗	✓ Потребує підтримки для виходу на ринок України
	Регулярні	Direct debit	<ul style="list-style-type: none"> • Portmone 	↗	✓ Потребує лідерства в поширенні білінгових послуг

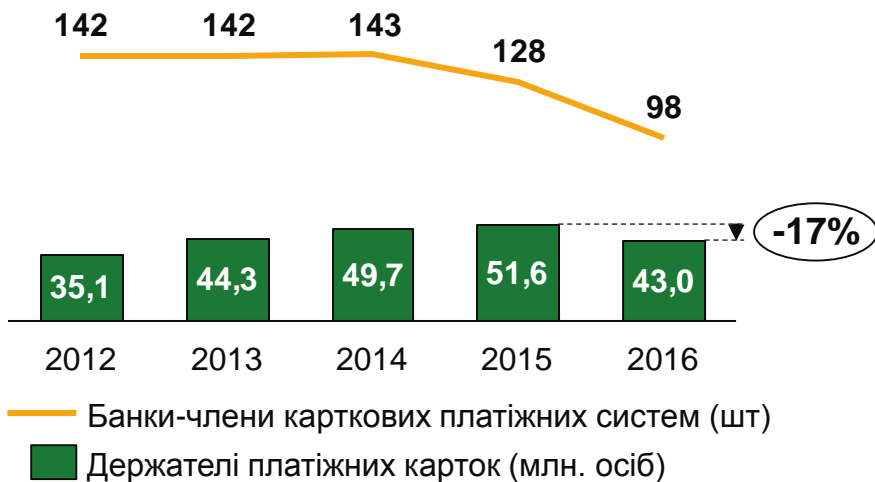
Злагоджені дії учасників ринку та державних органів є необхідною складовою для досягнення цілей проекту

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

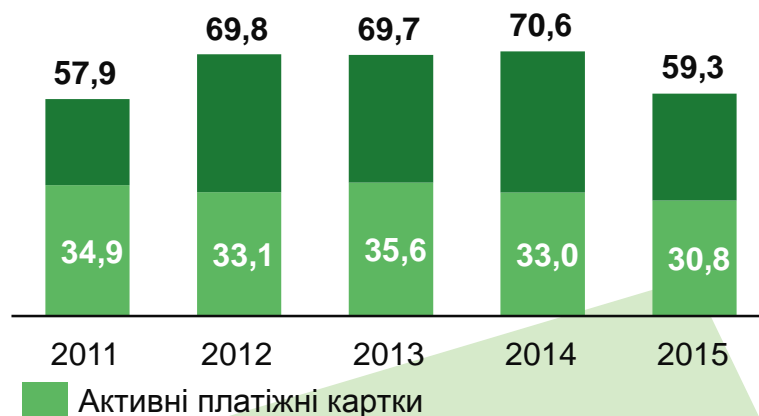
Виведення банків з ринку суттєво знизило кількість держателів платіжних карток

Держателі платіжних карток та банки-члени карткових платіжних систем

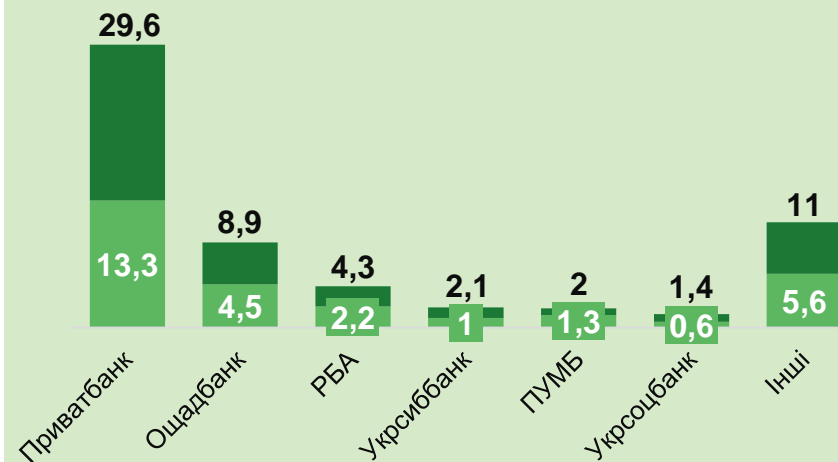

На сьогодні, емітентами трьох чвертей активних платіжних карток в обігу є лише шість банків

Кількість платіжних карток в обігу (млн. шт.)

У розрізі банків (млн. шт.)

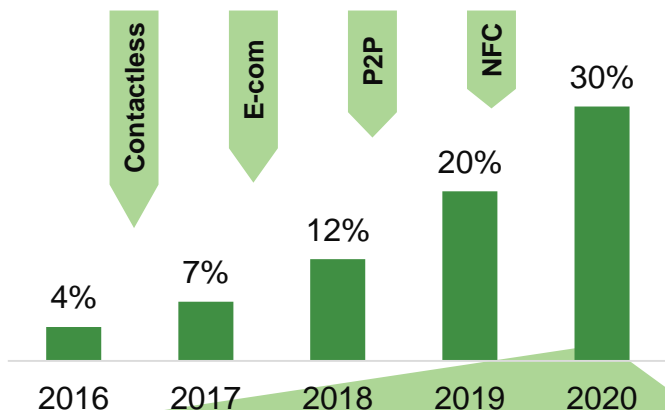

Перерозподіл ринку, що займали ліквідовані банки, є основною стратегією розвитку платіжних карток

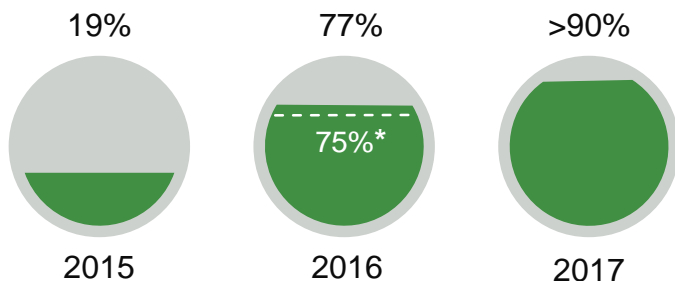
Подальший розвиток національної платіжної системи «ПРОСТІР» є стратегічним пріоритетом для України

Зростання частки карток ПРОСТІР на ринку

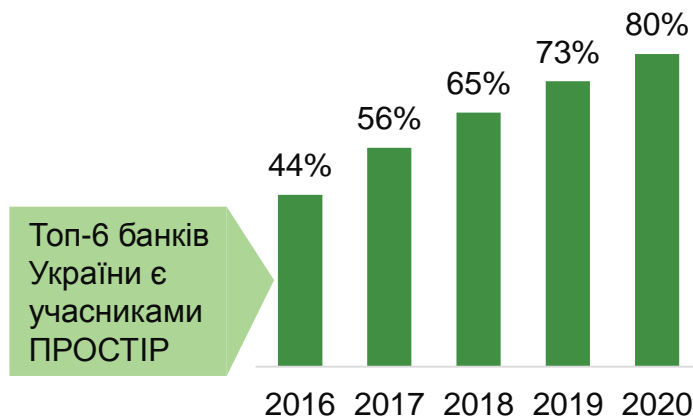

- Комплексний вплив технологій, впроваджених у 2016-2019 рр
- Маркетингове просування ПРОСТІР та підвищення лояльності ринку
- Оптимізація тарифної політики та ставок interchange
- Взаємодія з МПС

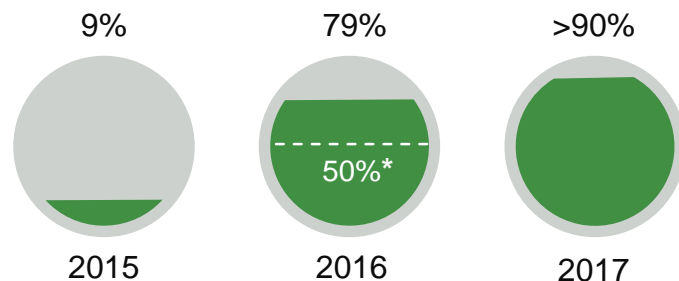
Приєм картки ПРОСТІР у мережі банкоматів

Зростання частки банків-учасників ПРОСТІР

Приєм картки ПРОСТІР у торгівельно-сервісній мережі

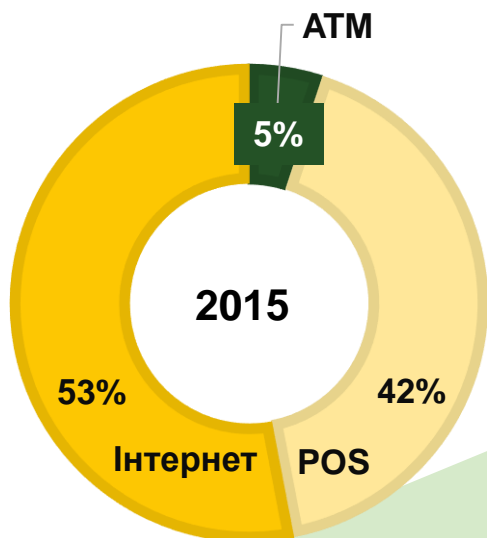

Приєднання комерційних банків до ПРОСТІР, веде до розширення еквайрингової мережі та збільшення частки карток на платіжному ринку України

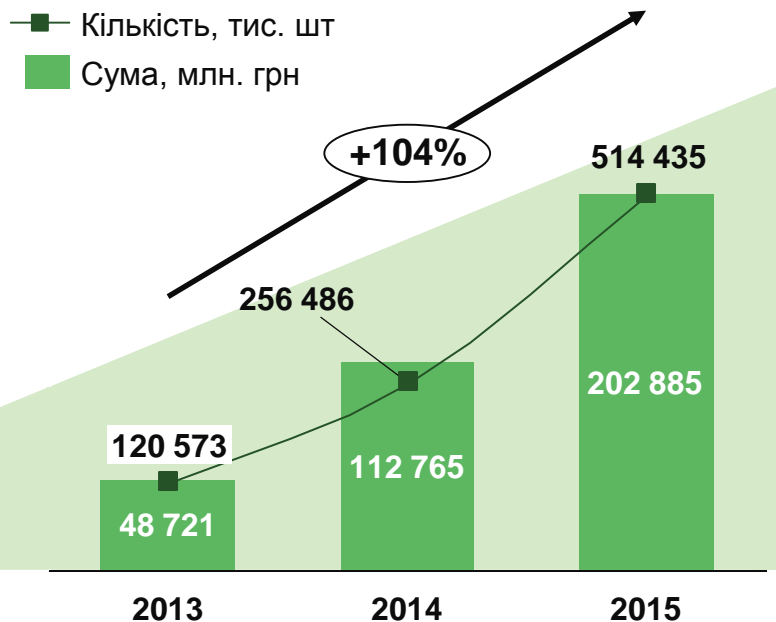

Більше половини усіх безготівкових транзакцій проводиться в мережі Інтернет

Безготівкові розрахунки в Україні

Інтернет-платежі в Україні

- **Темпи зростання** платежів через мережу Інтернет щороку збільшується. Кількістю операцій та загальна сума **подвоюється щороку**
- **Кількість магазинів електронної торгівлі** (комерції), які обслуговували платіжні картки в Україні на 1 січня 2016 року **становила 2 915 од.**

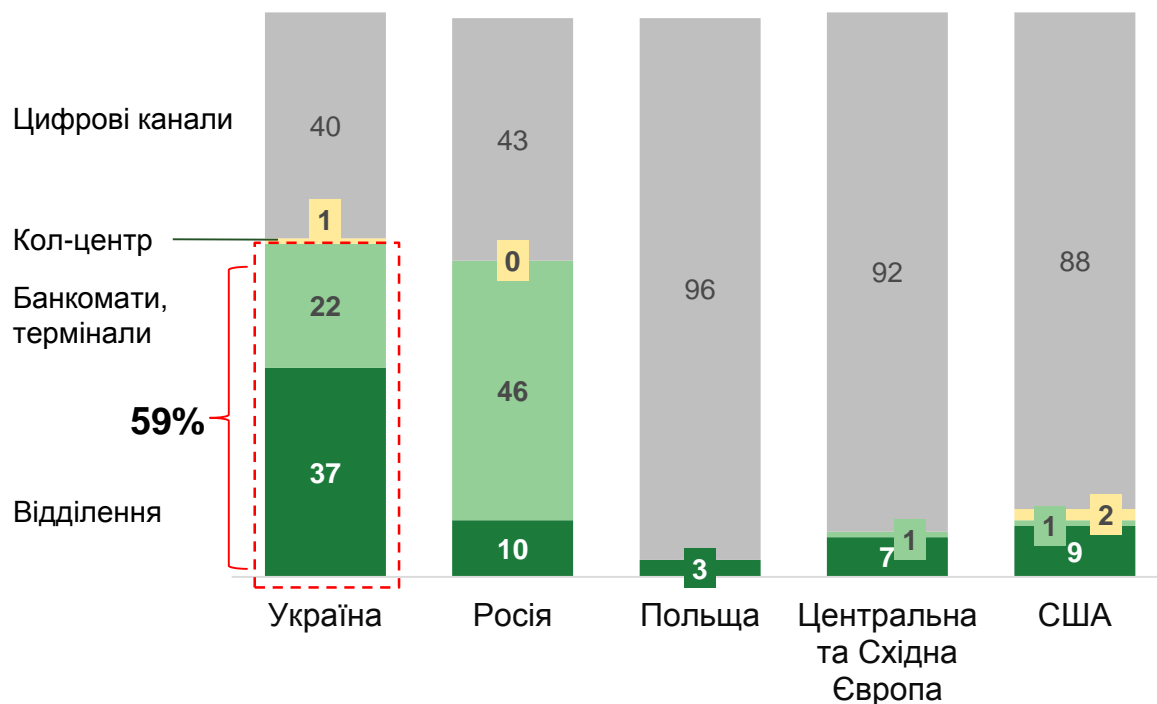

Інтернет стане абсолютно домінуючим способом здійснення безготівкових транзакцій в найближчі роки

Оплата коммунальных услуг здебільшого виконується готівкою у відділеннях та через термінали

Платежі та перекази фізичних осіб (на рік)
2014-2015 рр, %¹⁾

Можливі заходи в рамках проекту

- Впровадження національного сервісу **Direct debit**
- Стимулювання здійснення операцій **Standing order**

- **59% оплат коммунальных услуг** проходить через термінали, банкомати та відділення – в більшості випадків **готівкою**
- Велика частка цифрових каналів у **розвинутих країнах** обумовлена наявністю сервісів **автоматичної оплати рахунків без участі клієнта**

! Створення централізованої білінгової системи опрацювання рахунків є необхідною умовою вирішення питань оплати коммунальних послуг

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Direct Debit є ключовим елементом за напрямком розвитку автоматичних платежів

Direct Debit

Договірне списання коштів, що дозволяє здійснювати оплату на підставі отриманих банком платіжних вимог чи реєстру платіжних вимог від сторонніх юридичних осіб

Уповноважує банк на здійснення договірного списання

Кредитор

Банк кредитора

Розрахунково-
кліринговий центр

Банк боржника

Боржник

Після ініціювання кредитором платежу, банк кредитора запитує необхідну суму через розрахунково-кліринговий центр у банку боржника. Банк боржника перераховує кошти з рахунку боржника згідно виставлено запити на рахунок кредитора у його банку.

Виконання платежів через Direct debit відбувається автоматично та не потребує надання додаткових документів чи погодження боржником платежу. Контроль виконання покладається на банк

Функцію розрахункового та клірингового центру може виконувати НБУ

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

3

Інфраструктура

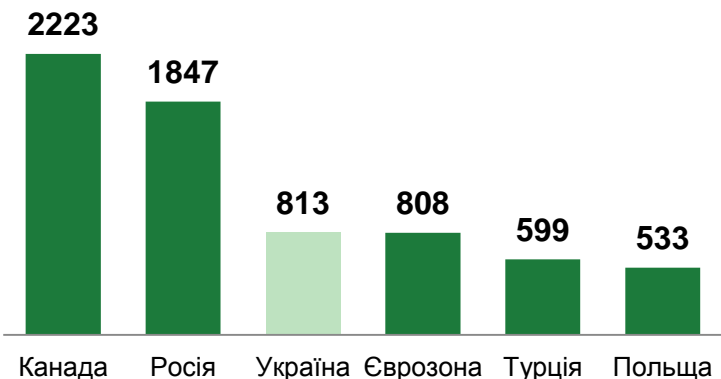

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

За показниками розвитку інфраструктури Україна поступається країнам Європи

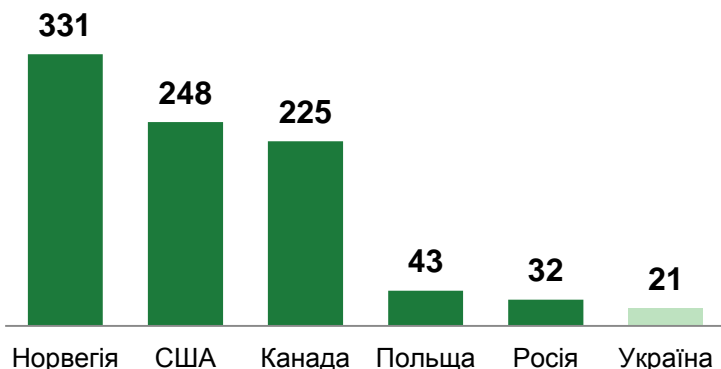
Кількість банкоматів

на 1 млн. населення у 2014 р., шт.¹⁾

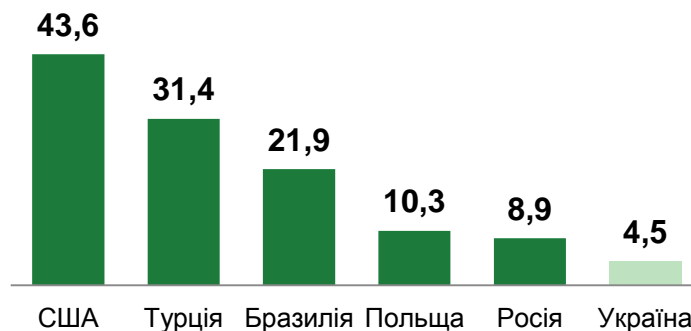
Кількість безготівкових операцій

на душу населення, шт.³⁾

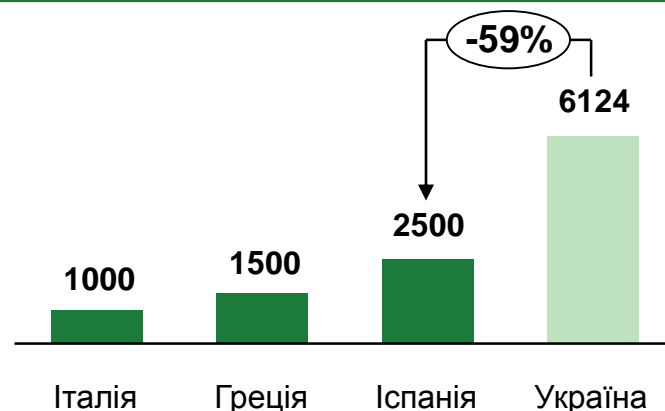

Кількість POS-терміналів

на 1 млн. населення, тис. шт.²⁾

Розмір лімітів за розрахунками готівкою, євро⁴⁾

В Україні високе проникнення банкоматів, проте за іншими показниками інфраструктура платежів менш розвинута, ніж в країнах Європи

Джерело:

¹⁾ World Bank // <http://data.worldbank.org/indicator/FB.ATM.TOTL.P5>

²⁾ за даними Проекту продуктивності McKinsey (Finalta) 2015 рік

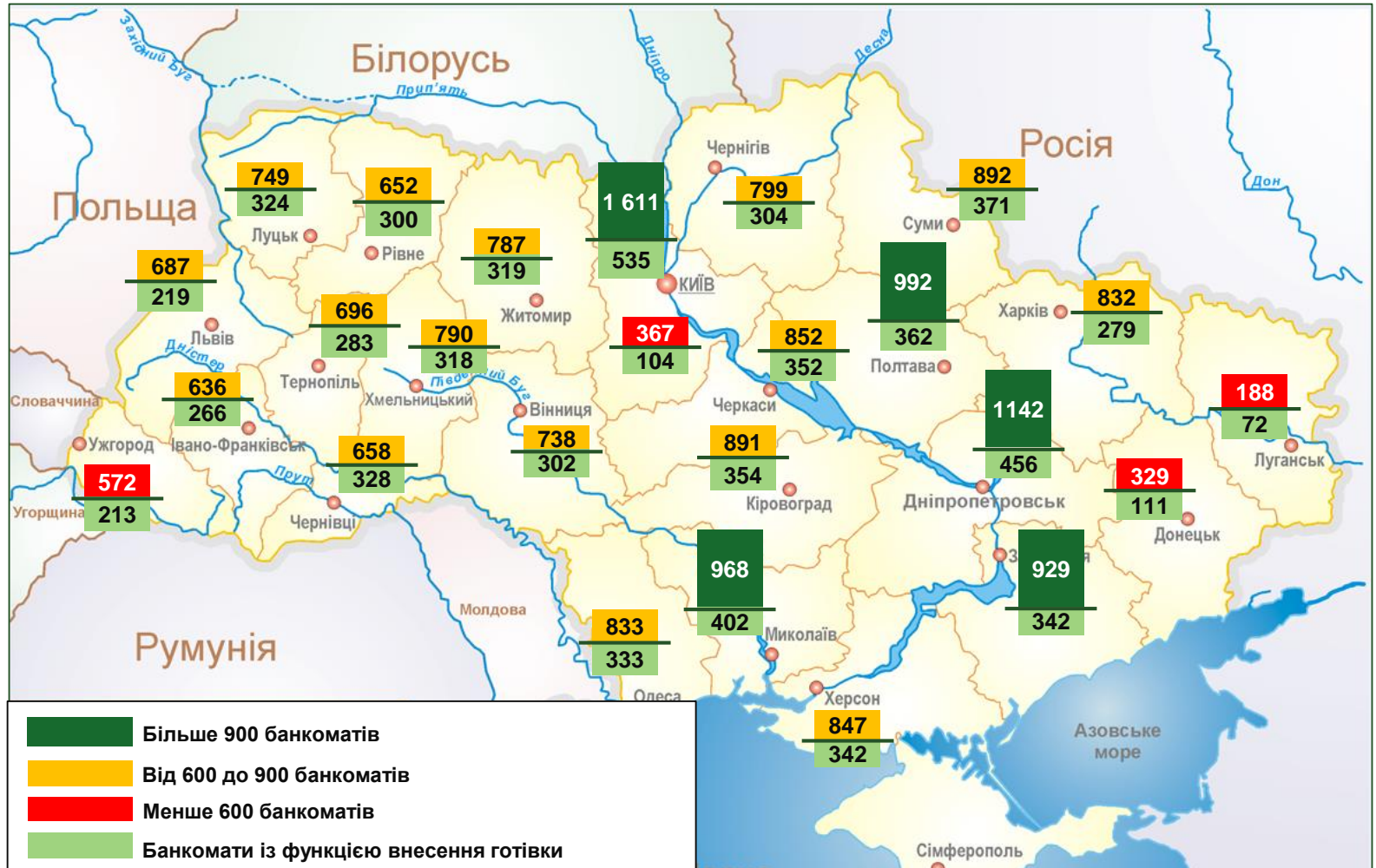
³⁾ дослідження Riksbank (Швеція)

⁴⁾ НБУ

Доступ держателів платіжних карток до готівки простіший, у порівнянні із розвинутими країнами

Банкоматна мережа, шт. на 1 млн. населення, 2015 рік:

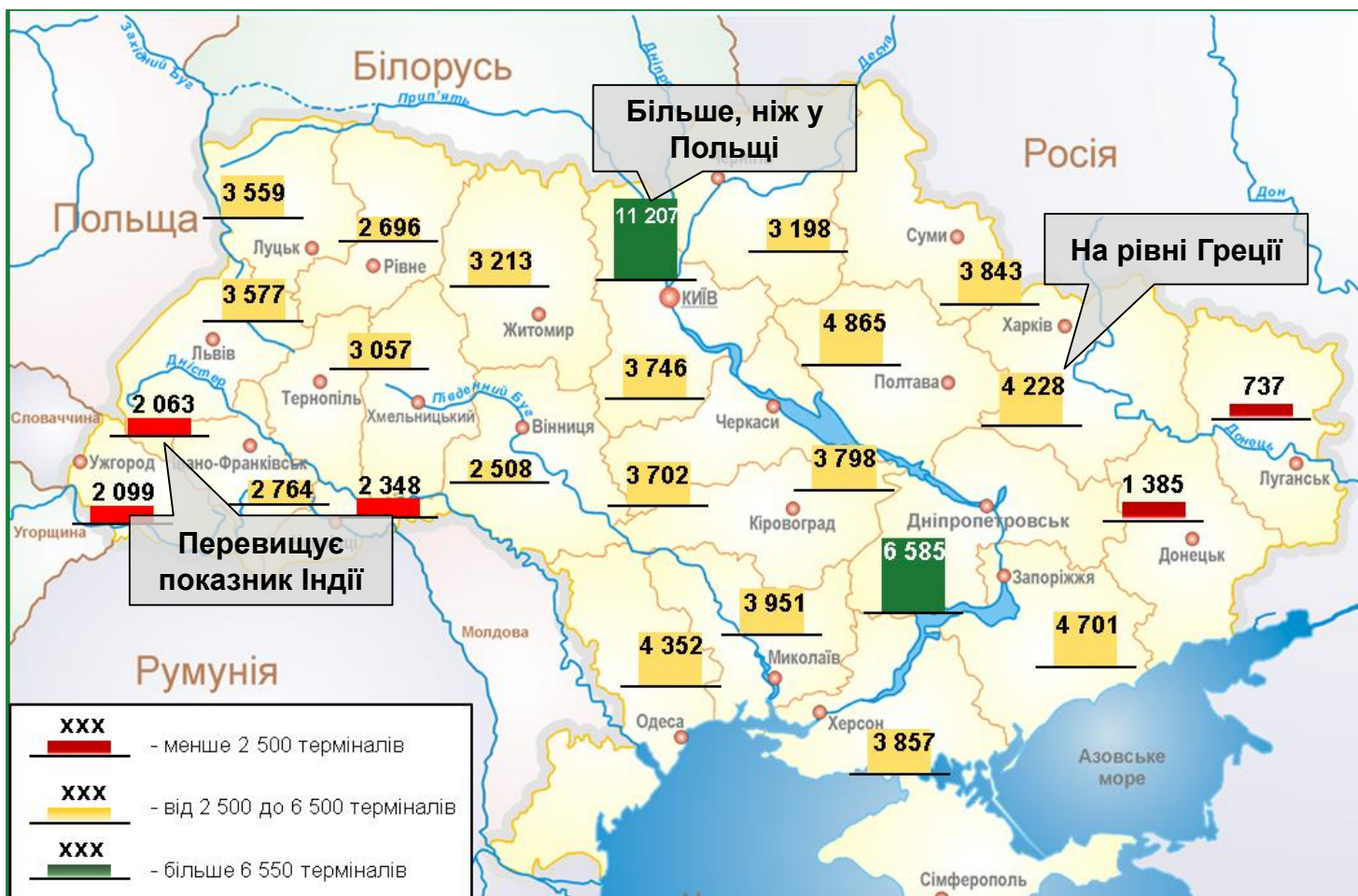

В Україні рівень розвитку банкоматної мережі випереджає розвинуті країни та не потребує додаткового фокусу в рамках проекту

Низький рівень проникнення POS терміналів в Україні створює передумови для існування готівково насиченої економіки

Інфраструктура прийому платежів в Україні (POS), шт. на 1 млн. населення, 2015 рік:

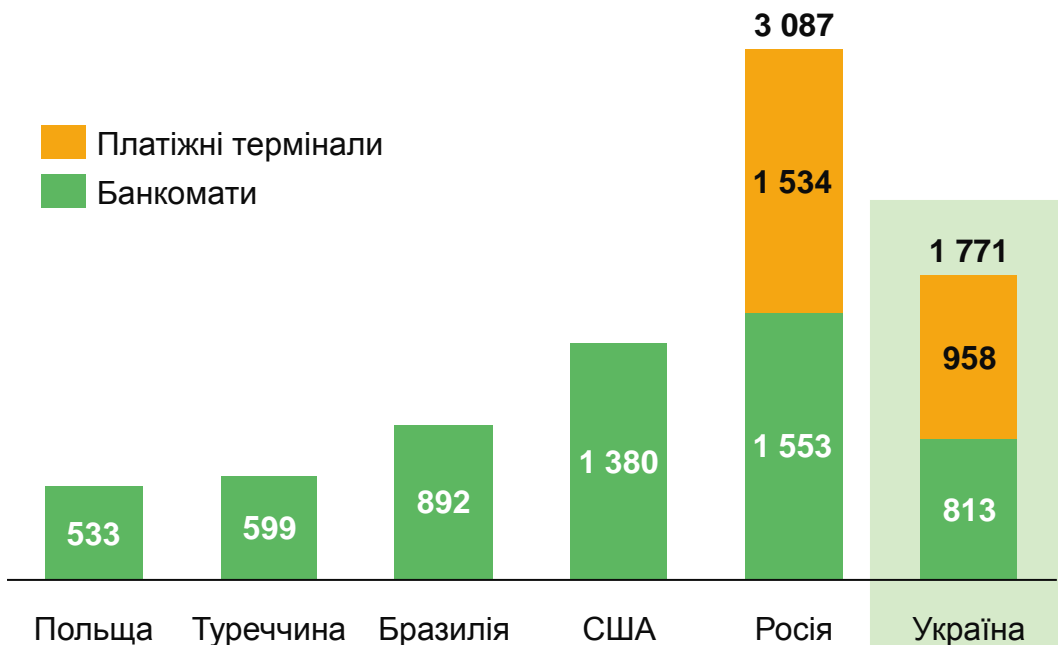
В регіонах України низьке проникнення POS терміналів для оплати товарів та послуг, що вимагає координації дій учасників та додаткових ініціатив

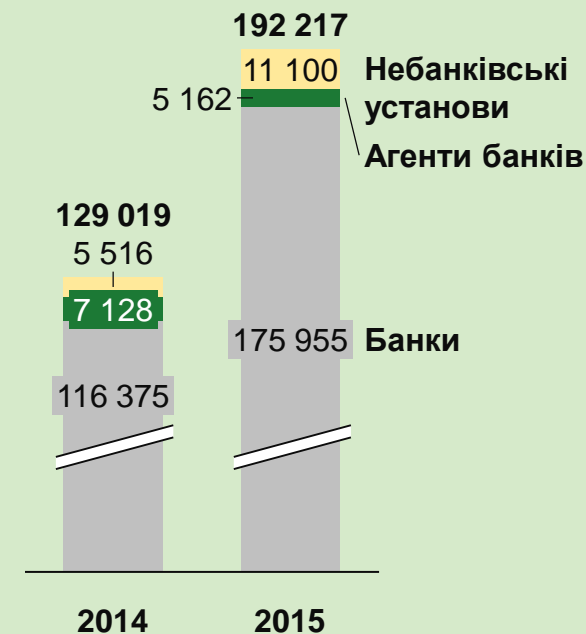
Платіжні термінали в Україні активно розвиваються через низький рівень розвитку електронних каналів

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Кількість банкоматів та терміналів на 1 млн. населення у 2014 р., шт.¹⁾

Обсяг прийнятої готівки через банкомати та термінали млн. грн

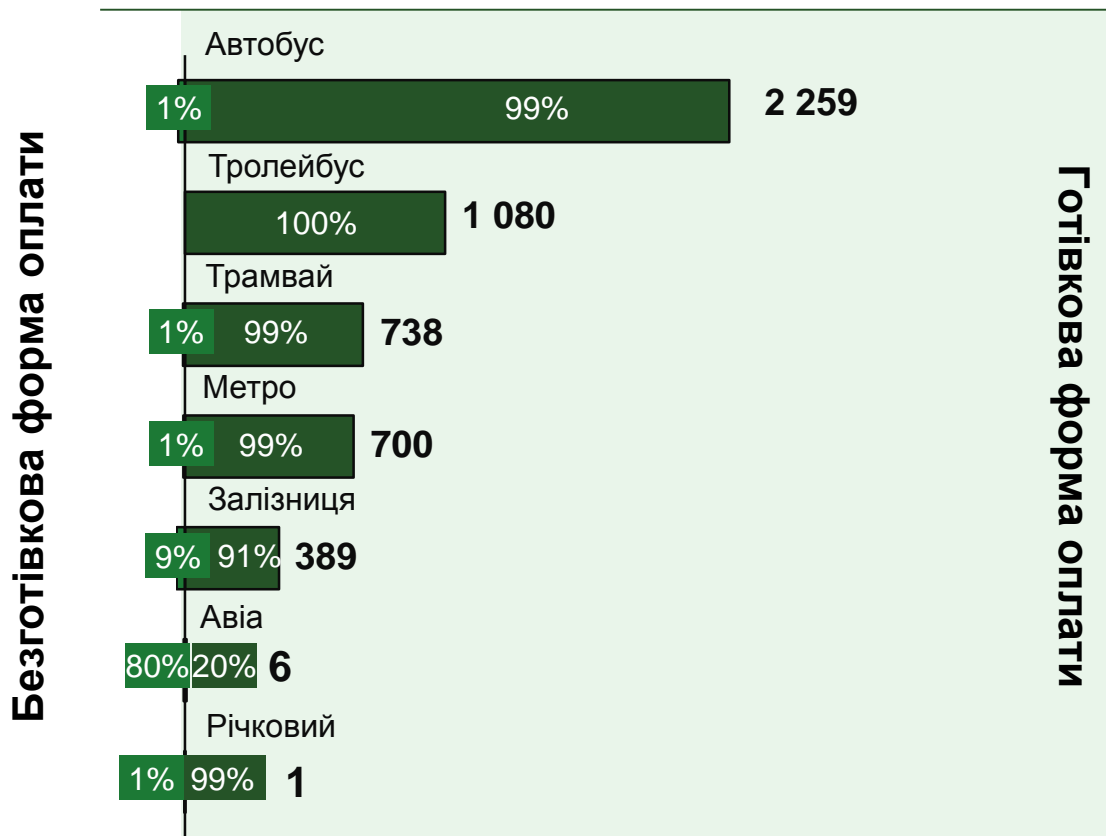

- Широке розповсюдження платіжних терміналів в Україні нетипове для розвинутих країн і є результатом відсутності альтернативних платіжних сервісів
- Приріст платіжних операцій вказує на наявний незабезпечений високий попит операцій, який **не задоволений електронними каналами**

! Комплексний розвиток сервісів прийому безготівкових платежів зробить платіжні термінали не актуальними

Транспорт – найбільш масовий сегмент по кількості розрахунків, що використовує готівку

Перевезення пасажирів за видами транспорту в Україні (2015 р.), млн. чол.

Можливі заходи в рамках проекту

- впровадження єдиних електронних талонів для міських видів транспорту з поповненням безготівково онлайн або через термінали самообслуговування (приклад – Oyster card Англія)
- обладнання кондукторів зчитувачами карток

¹³ урахуванням перевезень пасажирів міською електричкою

²³ урахуванням обсягів автомобільних пасажирських перевезень (автобусами), виконаних підприємцями малого бізнесу – фізичними і юридичними особами.

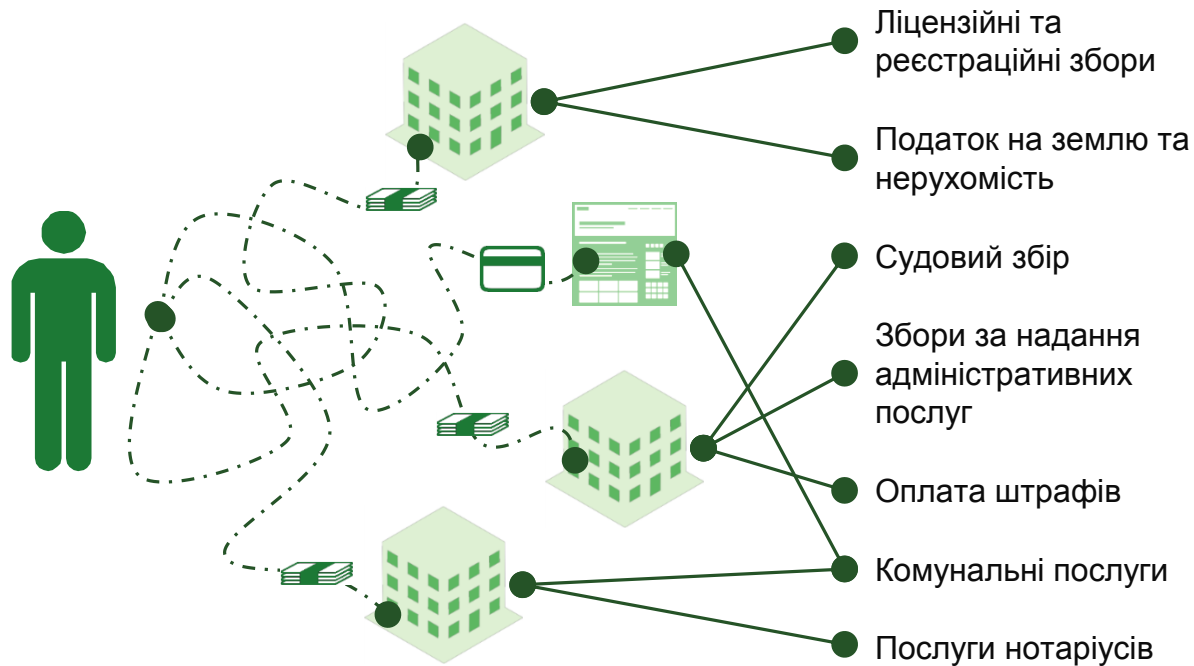

Витрати на транспорт відбуваються щоденно – переведення у безготівкову форму є одним з пріоритетів зниження обороту готівки

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Послуги, що надаються державою, здебільшого оплачуються готівкою

Можливі заходи в рамках проекту

- **впровадження** сервісу **direct debit** та постійно діючих платіжних доручень (**standing order**)
- **відкриття єдиного веб-порталу** для оплати усіх послуг, що надаються державою
- **скасування** статусу **квитанції** як єдиного **підтверджуючого документа** через створення єдиного реєстру квитанції

Усі форми розрахунків з державними органами повинні бути переведені в електронні канали

Суміщення функціоналу PPO із POS-терміналом

Покладення функції фіскалізації PPO (реєстратора розрахункових операцій) на POS-термінал можливе та **призведе до полегшення ведення бізнесу** із використанням безготівкової форми оплати, в першу чергу, для малого бізнесу за рахунок трьох факторів.

Побудова архітектурного рішення обробки інформації, яке дозволить поєднати PPO та POS-термінал, є необхідним кроком для використання інших мобільних пристроїв в якості POS/PPO (наприклад, смартфонів)

Звичка торговців працювати з готівкою

Зменшення регулярних витрат торговця: наразі торговець вимушений та щомісячно сплачувати за технічну підтримку PPO (~200 грн.), та послуги інформаційного еквайру ~30 грн.)

Витрати на доробку касових програмних комплексів, що зараз працюють з PPO

Зменшення початкових витрат торговця при початку ведення діяльності: наразі торговець вимушений купляти пристрій PPO за власний кошт (~5500 грн.)

Витрати компаній-розробників програмного забезпечення для POS-терміналів

Ризики

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

4

Звички споживачів та мотивація

Вплив на звички споживачів здійснюється через освіту та мотивацію

Фінансова грамотність

1

Підвищення довіри до банківської системи

- Популяризація національної валюти
- Роз'яснення стратегії банків
- Нове позиціонування та комунікація нового мандату НБУ

2

Культура управління фінансами

- Окрема дисципліна в школах
- Навчання управлінню власними фінансами

3

Фінансова мотивація

- Програми фінансового заохочення
- Податкові пільги
- Cashback
- Проведення акцій, лотерей

Мотивація

4

Зручність

- Сучасні та доступні методи оплат
- Відкриття рахунків – єдиний стандарт платежу

5

Штрафи

- Комісія за зняття коштів
- Штрафи за відмову в використанні POS

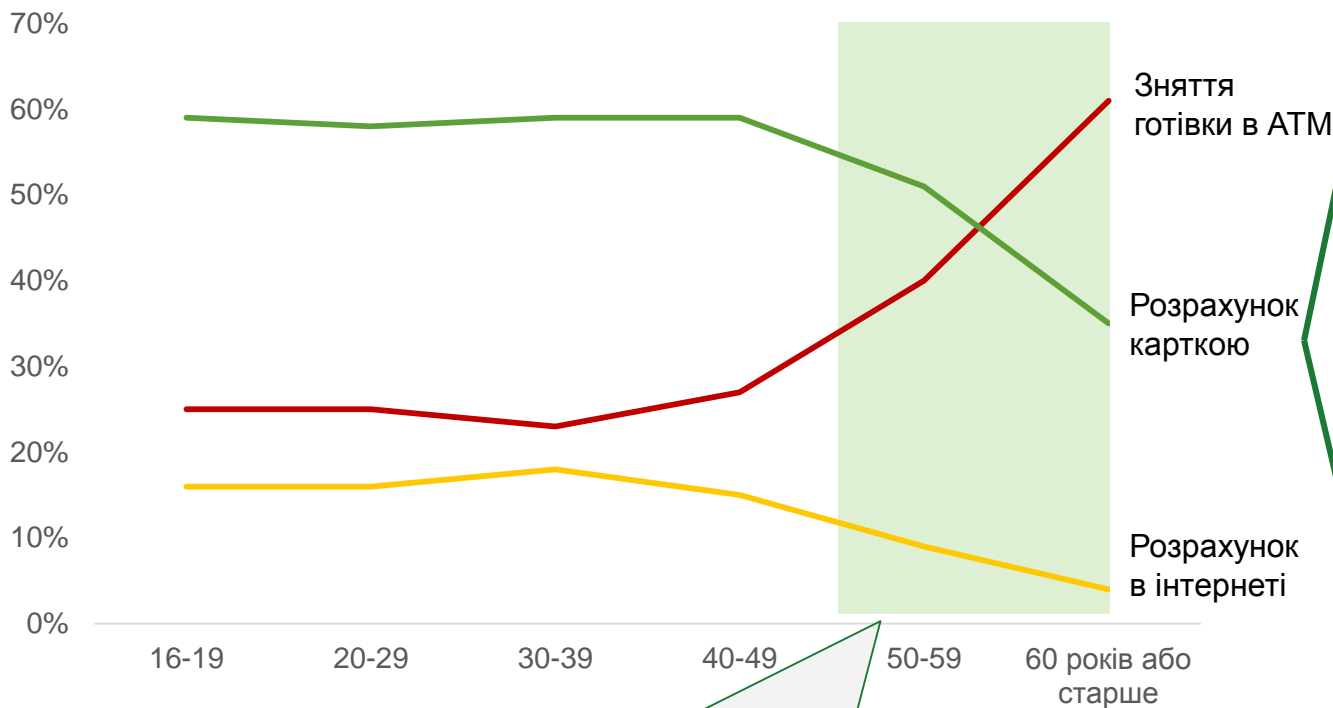

Зміна звичок споживачів та мотивація оплат у безготівковій формі має основний вплив на результати проекту

Населення України віком від 50 років потребує окремих програм для популяризації безготівкових розрахунків

Канали використання платіжної картки за віком, %

Виділяється окремий сегмент, що здебільшого використовує лише готівку

Можливі заходи в рамках проекту

- **підвищення фінансової грамотності** для населення віком від 50 років
- **навчання та маркетингові програми** для мотивації безготівкових розрахунків
- **виплати пенсій та соціальної допомоги через платіжні картки**

Програмою зі зменшення готівкового обороту повинні бути передбачені окремі заходи спрямовані для населення вікової групи від 50 років

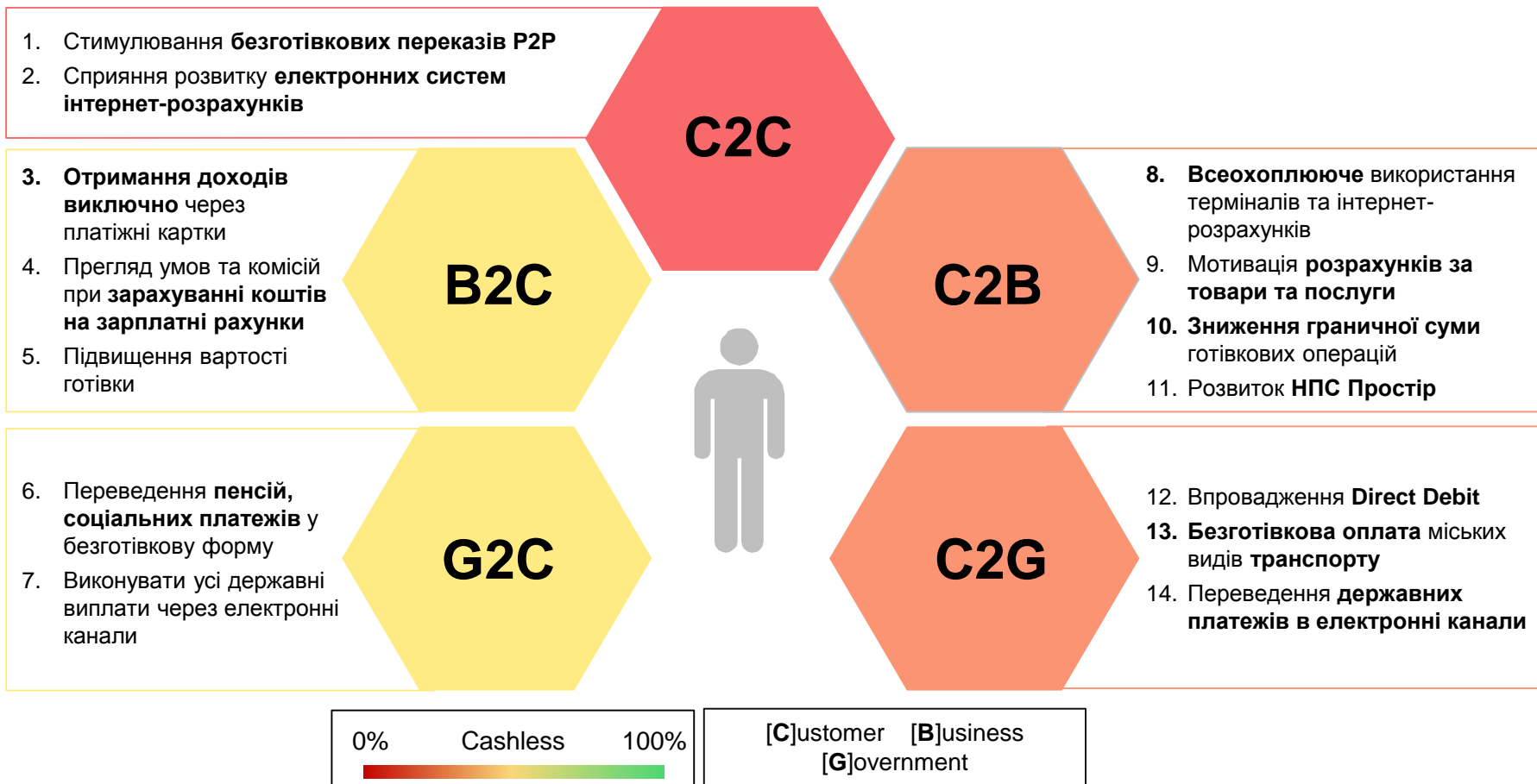

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

5

Дорожня карта

Пріоритетні дії охоплюють 5 ключових груп учасників розрахунків

! Реалізація зазначених ініціатив впливає на 80% грошових потоків, де на сьогодні використовується готівка

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Дорожня карта: сектор С2С

С2С

1

**Стимулювання
безготівкових
переказів P2P**

• Створення умов для швидких та зручних розрахунків у безготівковій формі

• Забезпечення безпеки P2P розрахунків

• Маркетинг направлений на стимулювання проведення розрахунків з карти на карту P2P

2

**Сприяння
розвитку
електронних
систем
інтернет-
розрахунків**

• Розвиток альтернативних способів розрахунків (мобільні платежі, системи інтернет-розрахунків тощо)

• Створення умов для вільного доступу систем он-лайн інтернет-розрахунків (PayPal, Google wallet, Apple pay)

• Введення віддаленої ідентифікації та верифікації клієнта (в т.ч. BankID, ЕЦП)

Відповідальний

- НБУ
- Комерційні банки
- Платіжні системи
- Мобільні оператори
- Фінансові компанії

- Комерційні банки

- Комерційні банки
- Платіжні системи
- НБУ

- Мобільні оператори
- Фінансові компанії
- USAID

- НБУ

- НБУ
- Комерційні банки

Легенда:

Попит на готівку

Розвиток
безготівкових
транзакцій

Інфраструктура

Звички та мотивація

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Дорожня карта: сектор В2С

В2С

3

Отримання доходів виключно через платіжні картки

- Закріплення на законодавчому рівні норми щодо максимізації здійснення виплати заробітної плати за допомогою платіжних карток

- Поширення корпоративних карт

- Боротьба із зарплатами «в конверті»

- Фінансова грамотність: поширення інформації щодо переваг отримання доходів у безготівковій формі

- Мотивація фізичних осіб

4

Перегляд умов та комісій при зарахуванні коштів на зарплатні рахунки

- Покладення на власника (карткового) рахунку витрат за отримання грошей в готівковій формі та оплата комісійних витрат

- Фінансова мотивація: знижки, бонуси, надання додаткових сервісів при безготівкових розрахунках

5

Підвищення вартості готівки

- Визначення дійсної собівартості готівки

- Створення юридичних умов для розвитку СІТ компаній

Відповідальний

- Міністерство праці
- ВРУ
- Комерційні банки
- Міністерство фінансів
- НБУ
- ВРУ
- Комерційні банки
- МПС
- Комерційні банки
- Комерційні банки
- НБУ
- Комерційні банки
- МПС
- НБУ
- НБУ

Легенда:

Попит на готівку

Розвиток безготівкових транзакцій

Інфраструктура

Звички та мотивація

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Дорожня карта: сектор G2C

G2C

6

Переведення пенсій, соціальних платежів у безготівкову форму

- Провадити всі соціальні виплати та пенсії через безготівкові канали

- Маркетингові компанії, що стимулюють отримання соціальних платежів у безготівковій формі

7

Виконувати усі державні виплати через електронні канали

- Передбачити обов'язок ФГВФО проводити усі виплати вкладникам неплатоспроможних банків лише у безготівковій формі

- Виплата податкового кредиту для фізичних осіб виключно у безготівковій формі

Відповідальний

- НБУ
- Мінсоц політики
- Комерційні банки
- USAID
- ПФУ
- Укрпошта

- Комерційні банки
- Укрпошта
- МПС
- USAID

- ФГВФО
- Комерційні банки

- ДФС
- Комерційні банки

Легенда: Попит на готівку

 Розвиток безготівкових транзакцій

 Інфраструктура

 Звички та мотивація

Дорожня карта: сектор C2B (1/2)

C2B

8

Всеохоплююче використання терміналів та інтернет-розрахунків

- Забезпечення прийняття оплати у безготівковій формі в усіх точках продажу (включаючи альтернативні канали оплати)

- Впровадити елементи контролю за прийняття оплат у безготівковій формі торговцями

- Поєднання функції фіскалізації та прийому безготівкової оплати в одному пристрої, в тому числі пристрої загального вжитку

- Забезпечення обов'язкової опції щодо використання платіжної картки при купівлі товарів в Інтернеті

9

Мотивація розрахунків за товари та послуги

- Фінансова мотивація для торговців приймати безготівкову форму оплати (в т.ч. податкові пільги)

- Проведення розіграшів за чеками при оплаті в безготівковій формі

- Проведення інформаційних кампаній та соціальна реклама, що стимулюють оплачувати товари та послуги безготівково

Відповідальний

- Мобільні оператори
- Мінфін
- НБУ
- ВРУ
- Міністерство культури
- Ретейлери

- ДФС

- НБУ

- Рітейлери e-commerce

- Мінфін
- МПС

- Комерційні банки
- МПС

- Комерційні банки
- МПС
- USAID

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Дорожня карта: сектор C2B (2/2)

Відповідальний

C2B

10

Зниження
граничної суми
готівкових
операцій

- Встановлення на законодавчому рівні лімітів для розрахунків фізичних осіб

- НБУ
- ВРУ

- Забезпечення ефективного контролю за дотриманням лімітів готівкових операцій

- НБУ
- ДФС
- МЮ
- Фонд держмайна України

11

Розвиток НПС
Простір

- Розвиток технологій: contactless, e-commerce, P2P, NFC/HCE

- НБУ
- Міністерство інфраструктури
- Комунальні підприємства

- Підвищення конкурентноздатності та просування НПС ПРОСТІР, підвищення лояльності ринку

- НБУ
- Рітейлери e-commerce
- Комерційні банки

- Оптимізація тарифної політики та ставок interchange

- НБУ
- Комерційні банки

- Співпраця та взаємодія з МПС

- НБУ
- МПС

Легенда: Попит на готівку

Розвиток
безготівкових
транзакцій

Інфраструктура

Звички та мотивація

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Дорожня карта: сектор C2G

C2G

12 Впровадження Direct Debit

- Створення інфраструктури для функціонування білінгової системи

- Впровадження національного сервісу Direct debit для оплати комунальних та інших регулярних платежів

13 Безготівкова оплата міських видів транспорту

- Впровадження єдиних електронних талонів для міських видів транспорту

14 Переведення державних платежів в електронні канали

- Створення веб-порталів для оплати усіх послуг, що надаються державою (штрафів, податків, мита, зборів)

- Забезпечення підтвердження факту оплати електронними каналами (скасування статусу квитанції як єдиного підтверджуючого документа)

Відповідальний

- НБУ
- Комерційні банки
- Агрегатори платіжних сервісів
- Комунальні підприємства

- Локальні ПС
- НБУ
- Комерційні банки

- Міністерство інфраструктури

- ДФС
- МПС
- Всі державні органи

- Локальні ПС
- МПС
- Всі державні органи

Легенда: Попит на готівку

Розвиток безготівкових транзакцій

Інфраструктура

Звички та мотивація

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Додатки

НАЦІОНАЛЬНИЙ
БАНК
УКРАЇНИ

Розвиток безготівкової економіки вигідний для усіх учасників грошових відносин

Для
держави

- Підвищення бази оподаткування від прозорого ведення бізнесу
- Зниження обсягів тіньової економіки та декриміналізація
- Скорочення витрат: обслуговування грошового обігу, друк банкнот і т.ін.
- Безготівкові кошти знаходяться в економіці (M_1 - M_0)
- Монетизація пільг (оплата по факту використання)

Комерційний
сектор

Торговці

Банки

- Збільшення середнього чеку за кожною операцією
- Підвищення захисту від шахрайських дій (пограбування, підроблення банкнот і т.д.)
- Скорочення операційних затрат (на послуги з інкасації, касирів і т. ін.)
- Розширення клієнтської бази за рахунок додаткових переваг, акцій (cross-sales, co-brand, cash-back, rewards)
- Зростання комісійного доходу, ліквідності
- Зниження ризиків

Для громадян
України

- Підвищення захисту від шахрайських дій (пограбування, підроблення банкнот і т.д.)
- Зручність у використанні
- Доступ до додаткових сервісів та можливостей
- Можливість отримувати доходи легальним шляхом (уникнення зарплат «у конвертах»)

Впровадження проекту може зустріти ряд заперечень, які необхідно передбачити та запобігти, шляхом якісної та вчасної комунікації

	Аргументи проти	Доводи на користь
Фізичні особи	<ul style="list-style-type: none">• Небажання переплачувати при безготівковій оплаті на противагу готівковим розрахункам (низька податкова культура)	<ul style="list-style-type: none">• Забезпечення розвитку держави та побудови кращого майбутнього• Отримання гідної пенсії
	<ul style="list-style-type: none">• Страх щодо поширення особистих даних та купівельних вподобань	<ul style="list-style-type: none">• Законодавство України гарантує захист персональних даних
	<ul style="list-style-type: none">• Страх перед кіберзлочинністю	<ul style="list-style-type: none">• Посилення фінансової грамотності серед населення
	<ul style="list-style-type: none">• Відсутність довіри до банківської системи	<ul style="list-style-type: none">• Проведено оздоровлення банківської системи
	<ul style="list-style-type: none">• Відсутність можливості використання картки у 100% оплат	<ul style="list-style-type: none">• Можливість використання платіжних засобів постійно зростає
	<ul style="list-style-type: none">• Вартість безготівкових ресурсів вища за готівку	<ul style="list-style-type: none">• Заплановано впровадити зміни до законодавства, які забезпечать справедливу вартість розрахунків
Тоговельні мережі	<ul style="list-style-type: none">• Уникнення оплати податків	<ul style="list-style-type: none">• Можливість ведення бізнесу легальним шляхом• Можливість запровадження податкових пільг у майбутньому
	<ul style="list-style-type: none">• Варість безготівкових транзакцій вища порівняно з готівкою	<ul style="list-style-type: none">• Заплановано зміни до законодавства, які забезпечать справедливу вартість розрахунків у різній формі
	<ul style="list-style-type: none">• Незручність використання або неможливість використання через низький розвиток інфраструктури	<ul style="list-style-type: none">• З часом будуть прийняті заходи з боку уряду та учасників ринку щодо розитку інфраструктури